

ОПОВІДАЧ ЯК ФОРМА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ АВТОРСЬКОЇ СВДОМОСТІ (на матеріалі повісті Т. Осьмачки "Старший боярин")

У процесі аналізу повісті Т. Осьмачки "Старший боярин" з'ясовуються окремі аспекти механізму об'єктивації авторської свідомості. Автор статті спирається на досвід вивчення суб'єктної організації літературного твору та деякі положення наратології. Ключові слова: проблема автора, авторська свідомість, суб'єкт мовлення, оповідач, точка зору.

Ініційована постструктуралістсько-постмодерністським мисленням "криза автора", яка характеризує літературознавчу думку кінця 60-х – середини 80-х років [1:15; 2:7], зумовила нівеляцію його ролі у функціонуванні художнього твору, смислоутворенні й організації художньої системи, здійсненні художньої комунікації. На думку А. Большакової, неминучі наслідки "вилучення" автора як найважливішої "центро- і смислоутворювальної ланки", а саме: втрата критеріїв для визначення смислу твору, заперечення його цілісності, усунення проблеми авторської інтенції, нескінченне продукування художніх значень, "множинність інваріантних прочитань одного й того самого тексту" – спричинили посилення протилежних тенденцій на початку 90-х років [1:16–17]. Літературознавча наука, здійснивши спробу теоретичного "усунення" суб'єкта творчості, висуває вимогу "повернення автора", а отже, не відмовляється остаточно від цієї категорії. Цей факт засвідчує приналежність проблеми автора до кола найбільш дискусійних питань сучасного літературознавства. Таким чином, не втрачаючи актуальності концепції, які акумулюють конструктивний досвід вирішення цієї проблеми (зокрема концепції М. Бахтіна, В. Виноградова, а також Б. Кормана, С. Бройтмана, Н. Бонельської, В. Кожина та ін.). Виявлення форм внутрішньотекстової репрезентації авторської свідомості видається одним із найбільш перспективних напрямів дослідження проблеми автора, оскільки його розробка тісно пов'язана з практикою літературознавчого аналізу. В українському літературознавстві питання про форми об'єктивації авторської свідомості у художньому творі осмислювалось (у тому числі з метою розв'язання конкретних історико-літературних завдань) В. Смілянською [3], М. Легким [4], В. Терещенко [5], Г. Давидовою-Білою [6], А. Островською [7], які враховували досвід російських науковців (передусім М. Бахтіна і Б. Кормана) або західних наратологів. Проте дослідження проблеми внутрішньотекстової репрезентації авторської свідомості вимагає залучити до аналізу якомога більший обсяг художнього матеріалу.

Літературний твір у цілому може розглядатися як єдність двох подієвих площин – події, про яку розповідається, і події самого "розповідання" [8:403–404], або, за іншою термінологією, сфери дії героїв (зображеного світу) і "сфери починань "я", що розповідає" (повістувальної ситуації) [9:401]. Відтак художній твір мислиться висловлюванням, приналежним певному суб'єкту, що виконує функцію розгортання оповіді у часі. Автори літературознавчих студій, здійснюваних у межах окресленої проблематики, розглядають суб'єкта мовлення саме як форму об'єктивації авторської свідомості [3; 7; 10]. Часто носія вислову навіть іменують "автором", що призводить до деякої термінологічної неточності. Суб'єкт мовлення може займати позицію, яка характеризується більшою або меншою дистанційованістю від автора, однак не зливається з ним навіть тоді, коли відстань між ними є мінімальною. А це означає, що носій викладу, – не тотожний авторові, – лише опосередковує авторську свідомість тією чи іншою мірою. Інакше кажучи, "суб'єкт мовлення при усій своїй самостійності є призмою, точкою зору, через яку відбивається і певним чином оформлюється зображувана автором дійсність; його слово, позиція беруть участь у творенні художнього світу, образу і виступають як певна форма вираження авторської свідомості" [11:65].

Розглядаючи повість Т. Осьмачки "Старший боярин", спробуємо з'ясувати окремі аспекти механізму об'єктивації авторської свідомості у формі суб'єкта мовлення. Вибір художнього твору, на матеріалі якого висвітлюватиметься окреслене питання, не є випадковим. Особлива увага дослідників Осьмаччиної прози до повісті "Старший боярин" характеризує не лише сучасний етап наукової рецепції художнього доробку письменника, але й засвідчується еміграційною літературною критикою повоєнних років. Саме тоді, у перших відгуках, – передусім у статтях "Над Україною дзвони гудуть" Ю. Шереха і "Туга за сонцем вічності" критика, який при брав псевдонім "Іван К-ий", – були започатковані основні напрями подальших студій. Так, Ю. Шерех звертається до міфу як одного із засадничих понять, необхідних для інтерпретації Осьмаччиної повісті, вдається до її зіставлення з творами М. Гоголя, а також, відзначаючи екзистенціальний характер художньо втіленої концепції людського буття, фіксує типологічні збіги з творчістю європейських митців. Згодом ці ідеї дістають розвиток в англomовному порівняльному дослідженні "Старшого боярина" Т. Осьмачки і творчого доробку М. Гоголя М. Овчаренко, компаративній студії І. Смоля "Проблематика "Старшого боярина" Тодося Осьмачки", статті Н. Колесниченко-Братунь "Старший боярин" Т. Осьмачки і традиції європейської прози" та ін. Нарешті, міфопоетичне прочитання усієї повістєвої прози Т. Осьмачки належить Н. Зборовській [12]. У межах дисертаційного дослідження "Образна символіка у творах Т. Осьмачки" С. Чернюк здійснює інтерпретацію образів-символів повісті "Старший боярин", застосовуючи передусім фольклорно-міфологічний код. Подібний підхід реалізує у своїй розвідці О. Слоньовська. Окрім того, Н. Зборовська вивчає цей твір у психоаналітичній перспективі [Див. 13]. Однак увага літературознавців іще не зосереджувалась на постаті оповідача, яка, за словами С. Чернюк, "може стати предметом окремого дослідження" [14:70].

Серед суб'єктів мовлення епічного твору, або так званих "суб'єктів авторського плану", вітчизняні й російські літературознавці виділяють передусім оповідача і розповідача, які посідають полярні позиції відносно епічної фабули (сфери дії героїв) і відрізняються ступенем оформленості. Якщо оповідач дистанціюється від героїв епічної фабули, зображує, але не є зображуваним (інакше кажучи, "розчинений", не виявлений у тексті), то розповідач – це суб'єкт мовлення, що, зображуючи, водночас виступає об'єктом зображення, а також характеризується відсутністю дистанції до зображуваного світу, оскільки бере участь у дії як персонаж [3:10–12; 10:33–34; 15:146, 149; 16:272]. (Слід зауважити, що в українському літературознавстві розмежування понять "оповідь" та "розповідь" і, відповідно, "оповідач" та "розповідач" не є послідовним. Аби уникнути термінологічної плутанини, зазначимо, що ми поділяємо думку авторів підручника "Теорія літератури" (за редакцією О. Галича): "повествователь" перекладаємо як "оповідач", "рассказчик" – як "розповідач" [15:142]). "Суб'єкт авторського плану" у повісті Т. Осьмачки "Старший боярин" є оповідачем, або, за термінологією Б. Кормана [10:33], персональним оповідачем, оскільки він усе ж дістає формальне вираження у тексті, яке обмежується переважно "названістю", точніше, вказівкою на носія викладу як на певну особу. Маркери безпосередньої "присутності" оповідача – займенники і дієслівні форми, що з ними корелюють [9:403], – лише зрідка з'являються в Осьмаччиній повісті. Здебільшого вони сигналізують про розгортання так званих "рефлексій" – роздумів оповідача, які спрямовані на предмет зображення і мають на меті "генералізувати окреме, навести до нього життєві й літературні паралелі, віднайти зображуваному місце у загальній картині світу" [17:9].

"Втручання" оповідача на початку дев'ятого і в кінці десятого розділів Осьмаччиної повісті, подані у вигляді ліричних відступів-"рефлексій" ("Ніхто не знає, як я любив тишу колишніх священичих садиб"; "Ох, як я любив вас, священичі садиби в Україні"), утворюють неподільний комплекс і в змістовому, і в композиційному планах. Об'єднані спільним предметом роздумів (священичі садиби в Україні), вони виконують функцію своєрідного обрамлення кількох епізодів (серед яких від'їзд о. Дмитра Діяковського і Варки, спроба селян пограбувати садибу священика) і опосередковано виражають оцінку фабульних подій. На відміну від усіх інших самовиявлень оповідача у повісті "Старший боярин", аналізовані уривки виступають надзвичайно інформативними щодо його постаті. Так, наполегливе акцентування занепаду української священичої садиби як факту минулого (священичі садиби "колишні", "зниклі з лиця землі", "вже позникали") разом із точним датуванням подій ("Року 1912-го, червня 15-го" – точка відліку на початку повісті) співвідносять часову позицію оповідача з історичним часом і дозволяють говорити про значну часову дистанцію. Події твору подаються, таким чином, в історичній ретроспективі з відстані кількох десятиліть. Винятковість ліричних відступів, поєднаних образом священичої садиби, полягає ще й у тому, що лише тут оповідач вдається до психологічної інтроспекції. Емоційні стани, пов'язані з топосом священичої садиби, – мрійливе умиролюбне споглядання і надзвичайно загострене відчуття втрати, – засвідчують його особливу значущість для носія викладу. Сприйняття священичої садиби поєднує дві часові площини, завдяки чому актуалізується біографічний час оповідача: якщо перша з названих емоційних домінант репрезентує його юнацькі (або ж дитячі) враження, то друга – почуття людини, обтяженої гірким досвідом прожитих років. Інтроспективний характер відступу наприкінці десятого розділу дозволяє реконструювати ключові моменти емоційного досвіду оповідача, а саме: відчуття самотності, усвідомлення марності юнацьких сподівань і гіркоти пережитих розчарувань. Більше того, ця "рефлексія" виявляє загострено песимістичне світосприйняття оповідача.

Самовиявлення суб'єкта мовлення у фіналі повісті "Старший боярин" знаменує завершення епічної фабули. Однак замість закономірного епілогу оповідач заявляє про обмеженість свого знання і, більше того, про небажання продовжувати оповідь та вдається до роздумів, у яких дістають завершення наскрізні екзистенціальні мотиви повісті. Отже, суб'єкт мовлення нівелює значення відносно щасливої розв'язки, акцентуючи інше, суттєвіше, з його точки зору, – неможливість досягнути одвічної світової таємниці, швидкоплинність людського життя, його мізерність порівняно з байдужою "світовою безоднею": "Бо ми знаємо, що все на землі з'являється, аби безслідно згинув на ній, але коли і залишити якийсь слід, то не надовго" [18:99]. Оповідачеве "не знаю" у ролі формального показника його "присутності" з'являється не лише у фіналі повісті "Старший боярин". В одному з епізодів суб'єкт мовлення у такий спосіб відмовляється розкрити психологічний стан центрального персонажа – Гордія Лундика, аби, не зосереджуючись на недостовірних, а отже, несуттєвих подробицях, протиставити їм зауваження концептуального характеру. Обмеженість знання, декларована суб'єктом мовлення, має тут іще й інший, глибший, смисл, що полягає у зіставленні людської душі і "світової безодні", однаково не доступних для розуміння.

Іще один формальний вияв суб'єкта мовлення на початку тринадцятого розділу ("Ми всі бачили не раз..." [18:86]) репрезентує апеляцію до читачевого досвіду, яка відкриває "рефлексію", вибудовану за принципом психологічного паралелізму: юнацькі переживання уподібнюються руху хмари над ставком чи озером. Цей відступ є не стільки засобом саморозкриття суб'єкта мовлення, скільки формою комунікації з уявним реципієнтом. Аналогічне функціональне навантаження мають неабиякні, з точки зору оповідача, пояснення, безпосередньо адресовані реципієнту (Наприклад: "І той, якого перший назвав Мелетю, одчинив ворота, і, вискочивши теж на коня, подався разом, як бачимо, вже з нашим знайомим Пронем шляхом у напрямку до Рохмистрівки" [18:53]). Необхідно відзначити, що у повісті "Старший боярин" звертання до читача навіть у завуальованій формі зустрічаються лише зрідка. Так само, в Осьмаччиному творі не є типовим самовиявлення оповідача у звертанні до героя. Застосування подібного прийому у повісті становить одиничний випадок – носій викладу перериває зображення кульмінаційної сцени взаємин Гордія і Варки звертанням до головного героя: "Гей, душа козацька молодецька, держися... ти ж похитнулася і не від вітру, і не від бурі, а від сердитих слів нещасної дівчини" [18:89]. Як бачимо, оповідач у повісті Т. Осьмачки "Старший боярин" лише зрідка нагадує про себе, а отже,

в цілому йому не властива тенденція до самовиявлення ні через інтроспективне зображення, ні через актуалізацію комунікативних ситуацій "суб'єкт мовлення – герой", "суб'єкт мовлення – реципієнт".

Матеріал для реконструкції суб'єкта мовлення надається не лише формами його безпосереднього самовиявлення, але й системою точок зору, коректне визначення яких уможливають певні формальні показники – словесно втілені відбитки позиції суб'єкта [10; 19]. Поле зору, обсяг знання, характер оцінки зображеного, носієм яких є суб'єкт вислову, співвідносять його з певним суб'єктом свідомості, тобто визначають його положення на відтинку координатної вісі, обмеженому, з одного боку, свідомістю автора з властивим йому "авторським усе-знанням", а з іншого – свідомістю персонажа з обмеженими можливостями сприймання й оцінки, з недостатнім або частковим знанням. З найбільшою точністю сферу суб'єкта мовлення можна описати у термінах наратології. За наратологічними уявленнями, носій викладу у повісті Т.Осьмачки "Старший боярин" є гетеродієгетичним наратором, оскільки він, на відміну від гомодієгетичного, "не фігурує в історії (дієгезисі) як актор", а лише відповідає за "вербалізацію" художньої інформації, тобто виражає її в мовній формі [20:15–16, 28–29, 100]. Інтерпретативна позиція суб'єкта мовлення в Осьмаччиному творі постає досить рухомою, тяжіючи то до акторіального, то до ауторіального наративного типу [20:17]. Інакше кажучи, "центром орієнтації читача" може виступати як свідомість одного з героїв, так і суб'єкт свідомості, що не збігається з жодним персонажем. Ауторіальному типу цілком відповідає форма репрезентації історії о. Дмитра Діяковського (шостий розділ твору). Оповідач вдається до ретроспективного висвітлення достатньо віддалених у часі подій, тим самим демонструючи те, що його погляду доступний великий часовий відтинок. З позиції оповідача, тобто в ауторіальній перспективі, подаються події, що мали місце у садибі Діяковського напередодні його від'їзду й невдовзі після нього (дев'ятий і десятий розділи). Цей факт унаочнюється завдяки композиційному обрамленню вказаних епізодів, яке утворюють ліричні відступи-"рефлексії" оповідача, засвідчуючи його безпосереднє самовиявлення. У багатьох випадках функцію сприймання й оцінки передано центральному персонажу повісті. Так, в епізоді, де йдеться про перебування Гордія Лундика серед братчиків "Першого куреня вільних українців", послідовно втілюється акторіальна перспектива (до сцени співу); суб'єктом свідомості тут виступає головний герой твору, оскільки вербалізується лише та інформація, яка йому доступна. Найбільш наочною демонстрацією цього є вживання власних імен: у мовленні оповідача ім'я дійової особи з'являється лише після того, як його може почути Гордій з розмови братчиків. Дехто з них, відповідно до інтерпретативних можливостей суб'єкта свідомості, так і залишається "безіменним", фігуруючи під тією "назвою", яка фіксує особливості зовнішності ("грубий селянин", "одноокий"), а отже, виступає цілком ймовірним результатом спостережень Лундика. По мірі того, як головному герою повісті "Старший боярин" відкриваються все нові й нові подробиці, відчутно зростає обсяг інформації, яким оперує оповідач. Властива центральному персонажеві функція суб'єкта свідомості у цьому епізоді маркується дієсловами з семантикою сприймання: Гордій Лундик "став оглядати кімнату", "дивився і слухав", "спостерігав, що діялося". Слід відзначити, що фіксація подій та їх суб'єктивна оцінка (з позиції героя) постають у деякій ізоляції. Суб'єкт мовлення лише одного разу перериває оповідь зауваженням, яке характеризує ставлення головного героя до побаченого і почутого: "Все це в Гордієвій душі збуджувало незвичайну цікавість. І він, притаївши дух, дивився і слухав, як загіпнотизований, для якого немає ні минулого, ні прийдешнього..." [18:68]. Суб'єктивна оцінка подій, що виражається у зіставленні героєм власної долі з долею братчиків, подається у цьому епізоді ретроспективно. У цілому вона характеризується певною динамікою і, разом із зростанням поінформованості суб'єкта свідомості, поглиблюється від "незвичайної цікавості" до усвідомлення героєм духовної спорідненості з братчиками. Отже, функція сприймання й оцінки у повісті Т.Осьмачки "Старший боярин" поділена в основному між оповідачем і центральним персонажем, що значно підвищує статус останнього порівняно з іншими дійовими особами, яких автор не "уповноважує" виступати в ролі суб'єкта свідомості.

Оскільки психологізму надається значення іманентної властивості художньої літератури, її універсальної родової якості [21:56; 22:11], особливої уваги заслуговує питання про роль суб'єкта мовлення у репрезентації художньо-психологічного складника поетики. Художній психологізм постає концепцією словесно-образної презентації людини і водночас характеризується сукупністю форм її мистецького втілення [22:11]. Носій мовлення у літературному творі є тим суб'єктом, що здійснює інтерпретацію виявів психічної сфери і об'єктивує психологічні спостереження (а також самоспостереження), глибина, ґрунтовність і достовірність яких залежить від його позиції відносно зображеного світу й ступеня дистанційованості від автора. Одним словом, суб'єкт мовлення стає суб'єктом психологічного аналізу, організуючи систему форм і засобів зображення-вираження психологічної сфери. Художньо-психологічний складник твору подається крізь призму суб'єкта мовлення, завдяки чому авторська свідомість дістає ту чи іншу об'єктивізацію як у сукупності принципів, так і в системі форм і засобів психологічного зображення. Основним способом зображення персонажів у повісті Т.Осьмачки "Старший боярин" виступає опис поведінки героїв з точки зору спостерігача, який з підкресленою об'єктивністю фіксує їх дії, як правило, не проникаючи у сферу почувань і не висловлюючи власних припущень щодо внутрішнього стану дійових осіб. Інакше кажучи, поінформованість оповідача обмежена лише фактами поведінки персонажа, що свідчить про так звану зовнішню позицію у плані психологічного зображення [19:141–144]. Виняток становить Гордій Лундик, описаний з внутрішньої точки зору, тобто з позиції суб'єкта мовлення, наділеного достовірним знанням про внутрішній світ персонажа [19:144]. Здебільшого оповідач детально фіксує динаміку психологічної сфери героя, насичуючи текст *verba sentiendi*, або дієсловами внутрішнього стану – "подумав", "відчув", "згадав" та ін. [19:144], а також висловами аналогічної семантики (Наприклад: "Він відчув безодню світову як продовження тієї пустки життєвої, серед якої його маленьке серце билосся тривогою, чуючи свою приреченість, мабуть, їй, уже світовій пустелі. З'явилося дике бажання схопитися і бігти

до тітки... Хлопець зараз же чогось нагадав, що не співали й не співають солов'ї... І йому стало страшно, і на мить незрозуміло, куди і чого він іде... Йому прийшло в голову, що видиво похоче на казку... Відчув страшну силу того чуття, що зароджує світ, уже зруйнувавши мільярди незнаних світів раніше" [18:11–14]). Щоправда, психологічна сфера деяких інших персонажів (Варки, Горпини Корецької, наймички Дуньки) може так само висвітлюватися з внутрішньої точки зору, але подібна поінформованість оповідача виявляється лише зрідка, у кульмінаційних, ключових епізодах твору, і становить швидше виняток, ніж правило. Отже, обрана стратегія психологічного зображення втілюється досить послідовно. З'ясування точки зору оповідача, з якої подається психологічне зображення персонажів, свідчить про винятковий статус головного героя Осьмаччиної повісті. Послідовне застосування щодо Гордія Лундика внутрішньої позиції у плані психології, надання йому функції суб'єкта свідомості з відсутністю доповідності або іронії носія викладу стосовно героя і тотожністю окремих моментів їх духовного досвіду дозволяють припустити, що оповідач, в принципі поділяючи позицію цього персонажа, може до певної міри асоціювати його з власним "я" [19:177].

Таким чином, функція оповідача як репрезентанта авторської свідомості реалізується і в його безпосередньому самовиявленні, і через сукупність точок зору, що визначає місце персонажа в системі суб'єктів свідомості, а отже, і його роль у втіленні авторської інтенції. Слід зауважити, що суб'єкт мовлення виявляє свою присутність і в організації художнього часопростору, оскільки, відповідно до авторської інтенції, диктує правила сприймання та інтерпретації часово-просторових координат зображеного світу. Цей аспект функціонування суб'єкта мовлення може стати предметом окремої розвідки.

1. Большакова А. Теории автора в современном литературоведении // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 1998. – № 5. – Т. 54. – С. 15-24.
2. Автор и текст. Петербургский сборник. Вып. 2 / Под ред. В.М. Марковича и Вольфа Шмида. – СПб: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1996. – 470 с.
3. Смілянська В. "Святим огненным словом...". Тарас Шевченко: Поетика. – К.: Дніпро, 1990. – 290 с.
4. Легкий М. Форми художнього викладу в малій прозі І. Франка. Дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 1997. – 211 с.
5. Терещенко В. Проблема автора в повістях Т.Г. Шевченка. Дис. ... канд. філол. наук. – Кривий Ріг, 1997. – 213 с.
6. Давидова-Біла Г. Образ автора в ліриці І.Я. Франка. Дис. ... канд. філол. наук. – Донецьк, 1999. – 198 с.
7. Островська А. Форми вираження авторської свідомості в творчості письменників нової генерації к. XIX – п. XX ст. (на матеріалі малої прози В. Стефаніка, О. Кобилянської, М. Коцюбинського). Дис. ... канд. філол. наук. – Донецьк, 1999. – 205 с.
8. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Худож. лит., 1975. – 504 с.
9. Красникова С.А. Основной фактор внутренней целостности произведения // Наукові записки Харківського державного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Сер. Літературознавство. Вип. 1 (28). – Х., 2001. – С. 401–404.
10. Корман Б.О. Изучение текста художественного произведения. – М.: Просвещение, 1972. – 112 с.
11. Рымарь Н.Т., Скобелев В.П. Теория автора и проблема художественной деятельности. – Воронеж: Логос-траст, 1994. – 264 с.
12. Зборовська Н. "Танцююча зірка" Тодося Осьмачки. – К.: МСП "Козаки", 1996. – 64 с.
13. Історико-літературні, теоретико-літературні й мовностилістичні аспекти творчості Тодося Осьмачки. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з нагоди 105-ї річниці з дня народження Т.С.Осьмачки. - Черкаси, 2000. – 128 с.
14. Чернюк С. Образ духовної України в творчості Тодося Осьмачки // Слово і час. – 2001. – № 3. – С. 65–72.
15. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури / За наук. ред. О. Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
16. Бройтман С.Н. Историческая поэтика. – М.: РГГУ, 2001. – 320 с.
17. Манн Ю. Автор и повествование // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1991. – № 1. – Т. 50. – С. 3–19.
18. Осьмачка Т. Старший боярин; План до двору. – К.: Укр. письменник, 1998. – 239 с.
19. Успенский Б.А. Поэтика композиции. – СПб: Азбука, 2000. – 352 с.
20. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник / Науч. ред. и сост.: И.П.Ильин, Е.А. Цурганова. – М.: Интрада – ИНИОН, 1996. – 302 с.
21. Фащенко В.В. Соціальність реалістичного психологізму // Фащенко В.В. Вибрані статті. . – К.: Дніпро, 1988. – С. 43–59.
22. Кодак М. Системогенеза авторської свідомості: теорія й проблеми історії літератури // Слово і час. – 2001. – № 5. – С. 8–15.

Матеріал надійшов до редакції 19.03.2004 р.

Лапко Е.А. Повествователь как форма репрезентации авторского сознания (на материале повести Т.Осьмачки "Старший боярин").

В процессе анализа повести Т. Осьмачки "Старший боярин" исследуются отдельные аспекты механизма объективации авторского сознания. Автор статьи опирается на опыт изучения субъектной организации литературного произведения и некоторые положения нарратологии. Ключевые слова: проблема автора, авторское сознание, субъект речи, повествователь, точка зрения.

Lapko O.A. A Narrator as a Form of Representation of Author's Consciousness (Based on T.Osmachka's story "The Senior Boyar")

The article studies and analyses particular aspects of expressing author's consciousness and the pattern of subjective arrangement of a literary work and some principles of narratology. Key words: author's problem, author's consciousness, narrator, stand point.